

INTEGRITATE ȘI LIBERTATE DE CONȘTIINȚĂ DIN PERSPECTIVĂ BIBLICĂ

Ps. dr. Mihai STOICESCU

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Romania

mihaistoicescu@adventist.ro

Abstract: Integrity and Freedom of Consciousness from a Biblical Perspective

Integrity and freedom of conscience from a biblical perspective lead us to explore notions such as imago Dei, chosen people or love of neighbor. Over the time, misunderstandings of these biblical notions have led to either abuse or disrespect for freedom of conscience.

All three notions convey the truth that an integrity God respects the free will of man created by Him, including freedom of conscience, even if he may disagree with his actions (those that are sin) or his beliefs.

With God as an example, the man of integrity cannot fail to respect the freedom of conscience of his fellow men.

Keywords: *integrity, freedom of conscience, human rights, free will, imago Dei, chosen people, man of integrity*

Istoria omenirii ne-a arătat faptul că înțelegerea greșită a unor noțiuni precum integritate și libertate de conștiință a dus la abuzuri sau la crime împotriva umanității. Episoade precum persecuția creștinilor din primele secole, cruciadele, persecuțiile creștinilor împotriva creștinilor sau holocaustul sunt pagini negre de istorie dorite a nu mai fi repetate.

Acesta a fost motivul pentru care societatea civilă, prin intermediul legislației, a încercat să se asigure că astfel de evenimente nu vor mai avea loc. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, la articolul 9, Libertatea de gândire, de conștiință și de religie¹, stipulează:

(1). Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia

¹ https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau în colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.

(2). Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

De asemenea, Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, la articolul 10, Libertatea de gândire, de conștiință și de religie², stipulează:

(1). Orice persoană are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie. Acest drept implică libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea individual sau colectiv, în public sau în particular, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor.

(2). Dreptul la obiecție pe motive de conștiință este recunoscut în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestui drept.

Legislația română a reglementat libertatea de conștiință prin intermediul articolului 29 din Constituția României³, care stipulează:

(1). Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale.

(2). Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

Având în vedere preocuparea societății civile de a reglementa libertatea de conștiință pentru evitarea abuzurilor, o abordare biblică a noțiunilor de integritate și libertate de conștiință este necesară. Articolul de față abordează trei noțiuni biblice – imago Dei, popor ales și iubirea aproapelui – cu scopul de a oferi, pe cât posibil, o abordare echilibrată și corectă.

2 <https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/10-libertatea-de-gandire-de-constiinta-si-de-religie>

3 <https://www.constitutiaromaniei.ro/art-29-libertatea-constiintei/>

Imago Dei⁴

Atunci când interpretează „chipul și asemănarea cu Dumnezeu”, Philon face mai întâi distincția între omul din Geneza 1:26-27 (acesta fiind un ideal platonice) și omul din Geneza 2:7 (specia concretă a omenirii), după care afirmă că imago Dei constă din minte sau rațiune, fiind spirit divin suflat de Creator în individ.⁵

Irineu consideră că odată cu căderea în păcat omul și-a pierdut asemănarea cu Dumnezeu, dar totuși a păstrat imaginea lui Dumnezeu. De asemenea, consideră imaginea reziduală a omului ca fiind formată din facultatea rațională și capacitatea omului de a alege, dar într-un mod corupt.⁶

Augustin vede chipul lui Dumnezeu ca fiind puterea rațiunii și a înțelegerii așezate asupra tuturor creaturilor iraționale, dar mintea trebuie mai întâi considerată așa cum este ea însăși înainte de a deveni părtașă cu Dumnezeu, iar chipul Său trebuie să se regăsească în ea.⁷

Aquino identifică chipul lui Dumnezeu în primul rând în facultatea rațională, intelect sau rațiune. El subliniază că numai creaturile intelectuale raționale sunt după chipul lui Dumnezeu.⁸

Prin urmare, Philon, Irineu, Augustin și Toma d'Aquino au interpretat imago Dei ca fiind puterea rațiunii, deși baza interpretărilor lor a fost diferită. În timp ce Philon a fost influențat de filosofia greacă (Platon), nefăcând nicio referire la Scriptură, interpretările lui Irineu, Augustin și d'Aquino au fost influențate predominant de Noul Testament.

Martin Luther distinge chipul lui Dumnezeu în două părți: „imaginea publică” și „imaginea privată”. Imaginea publică este universală în rândul oamenilor, constând din voință și intelect, care au fost păstrate după căderea în păcat. Imaginea privată este neprihănirea originală pierdută la căderea în păcat, dar care poate fi restabilită la convertirea omului.⁹

4 Imago Dei este învățătura teologiei creștine cu privire la faptul că omul a fost creat după „chipul și asemănarea lui Dumnezeu” (Geneza 1:26-27).

5 Philo. 1993. *The works of Philo* (New updated edition, complete and unabridged in one volume). Peabody: Hendrickson: 10-11, 27.

6 Irenaeus. 1953. *Against Heresies*. In Ante-Nicene Fathers. Edited by A. Roberts and J. Donaldson. Grand Rapids: Eerdmans, 1: 466.

7 Augustine. 1988. *St Augustine: on the Holy Trinity; doctrinal treatises; moral treatises*. In Post-Nicene Fathers. Edited by P. Schaff, Nicene and Grand Rapids: Eerdmans, 3: 189.

8 Aquinas, T. 1952. *The Summa Theologica 1*. In Great books of the Western world. Edited by H.R. Maynard. London: William Benton, Vol. 19: 493.

9 Brunner, E. 1952. *The Christian doctrine of creation and redemption*. Philadelphia: Westminster Press, 76.

Calvin vede chipul și asemănarea lui Dumnezeu ca fiind „neprihănire și adevărată sfințenie”, interpretare bazată pe Coloseni 3:10 și Efeseni 4:24. Căderea în păcat a afectat chipul lui Dumnezeu, fiind corupt, omul înstrăinându-se astfel de Dumnezeu. Prin sfințire, credincioșii sunt reînnoiți după chipul lui Hristos (imaginea adevărată și perfectă a lui Dumnezeu), care îi redă credinciosului chipul și asemănarea lui Dumnezeu.¹⁰

În concluzie, până la reforma protestantă, Philon, Irineu, Augustin și Aquino au interpretat chipul lui Dumnezeu în om ca fiind puterea rațiunii. În schimb, pentru Luther și Calvin chipul lui Dumnezeu în om este o asemănare morală cu Dumnezeu. Căderea a corupt chipul lui Dumnezeu, dar răscumpărarea restabilește chipul lui Dumnezeu.

Această incursiune în istoria învățăturii creștine despre imago Dei ne ajută în demersul de a privi integritatea și libertatea de conștiință prin intermediul Scripturii. Imago Dei sau crearea omului după chipul și asemănarea lui Dumnezeu ne transmite faptul că omul trebuia să poarte chipul lui Dumnezeu, atât în asemănarea exterioară, cât și în caracter.¹¹ Imago Dei înseamnă rațiune, capacitatea de a comunica prin intermediul limbii, dar și liberul arbitru (în care este inclusă și libertatea de conștiință).¹²

Așa cum au remarcat Luther și Calvin, omul a reflectat sfințenia divină a Creatorului până când păcatul a nimicit asemănarea divină. Însă, prin intermediul Domnului Hristos, omul păcătos convertit este transformat din nou după chipul lui Dumnezeu (Coloseni 3:10; Efeseni 4:24). După cum Hristos este întipărirea ființei Tatălui (Evrei 1:3), tot așa și creștinul convertit trebuie să crească până la înălțimea staturii plinătății lui Hristos (Efeseni 4:13). Prin urmare, viața trăită de Mântuitorul a reprezentat și reprezintă un model pentru omenire. El a fost integru iar această trăsătură l-a permis să-i poată aborda pe oameni indiferent de rasă, religie sau naționalitate.

Evanghelistul Luca relatează o întâmplare în care Domnul Hristos este abordat de zece leproși, dintre care unul era samaritan (Luca 17:12-19). Deși conviețuiau în același spațiu, dar având cu religii diferite,

10 Calvin, J. 1960. *The institute of the Christian religion*. Edited by J.T. McNeill. Philadelphia: Westminster, p. 189.

11 White, E.G. 1996. *Patriarhi și profeți*. București: Editura Viață și Sănătate, 29.

12 Rotaru, Ioan-Gheorghe. 2016. "Key aspects of the Freedom of Conscience." In *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*. Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.), Les Arsc, France: Editions IARSIC, 30-37.

între evrei și samariteni exista destul de multă antipatie. Cei zece leproși L-au rugat să-I vindece, Domnul Hristos dând curs cererii lor. Însă, dintre toți, doar samariteanul s-a întors să-și exprime adâncă recunoștință. Integritatea Mântuitorului L-a făcut să-i trateze pe toți zece la fel, respectându-le credința, libertatea de conștiință. Exemplele pot continua, concluzia rămânând aceeași: vindecarea robului unui sutaș roman (Luca 7:2-10), dialogul cu samaritenii din Sihar (Ioan 4:1-42) sau masa cu vameșii și păcătoșii, adică cu cei care erau urâți și disprețuiți de toți ca proscriși sociali și religios (Matei 9:10-13).

În a doua epistolă către Timotei este surprinsă integritatea Dumnezeirii în general, a Domnului Hristos în special:

„Dacă suntem necredincioși, totuși El rămâne credincios, căci nu Se poate tăgădui singur.” (2 Timotei 2:13).

Prin urmare, integritatea Domnului Hristos nu poate să se manifeste altfel decât respectând liberul arbitru primit de om la creație (care cuprinde libertatea de conștiință). Indiferent de alegerile omului, El îi vrea și îi face bine, chiar dacă ar vrea ca omul să-L aleagă pe El (Deuteroa nom 30:15-20).

Având în vedere faptul că Domnul Hristos este exemplul omului și că, prin intermediul Său, chipul lui Dumnezeu poate fi restaurat în om, la rândul său, omul integru nu poate să nu respecte libertatea de conștiință a semenilor săi. Însă, conform Scripturii, omul devine cu adevărat integru, întocmai ca modelul său, Hristos, doar în momentul în care are loc convertirea sa, atunci când devine un om nou. Dumnezeu este puterea activă în refacerea chipului Său în om, iar această schimbarea nu poate avea loc fără consimțământul omului.

Poporul ales

Noțiunea de popor ales a stârnit destul de multe controverse de-a lungul timpului. Una dintre acestea pornește de la ideea Vechiului Testament că există singur popor ales, evreii. De aici rezultă că toate celelalte popoare sunt inferioare. Prin urmare, dacă nu ne naștem evrei, nu avem nicio șansă de a face parte din poporul ales. Aceasta înseamnă că orice popor care se numește creștin, fie el român, american, brazilian sau rus, se închină unui Dumnezeu preocupat doar de poporul Său ales, în timp ce acesta din urmă nici nu este creștin. De fapt această controversă a apărut de la înțelegerea greșită pe care evreii au avut-o cu privire la noțiunea de popor ales.

Este adevărat că în Vechiul Testament, Dumnezeu îl alege pe Israel ca popor al Său (Exod 19:5-6), însă motivul alegerii a fost mai degrabă unul funcțional, decât exclusivist. Misiunea poporului evreu era aceea de a-L promova pe Dumnezeu în lumea întreagă, prin trăirea Cuvântului Său, pentru ca celelalte popoare să se întoarcă la El. De-a lungul istoriei au fost momente când misiunea a fost împlinită, mai degrabă datorită unor credincioși evrei, decât credincioșiei poporului ca întreg. Astfel, popoarele din jur fie au recunoscut superioritatea Dumnezeului evreilor (Daniel 2:47; 3:28; 4:34-37), fie au adoptat religia acestora (gabaoniții, în Iosua 9).

Din nefericire, poporul Israel nu a reușit să-și înțeleagă misiunea, bazându-se mai mult pe drepturile, nu și obligațiile intrării în legământul cu Dumnezeu, ceea ce adus în mod inevitabil la retragerea calității de popor ales:

„Care este deci înțaietatea iudeului sau care este folosul tăierii împrejur? Oricum, sunt mari. Și, mai întâi de toate, prin faptul că lor le-au fost încredințate cuvintele lui Dumnezeu. Și ce are a face dacă unii n-au crezut? Necredința lor va nimici ea credințioșia lui Dumnezeu?” (Romani 3:1-3).

Deși Dumnezeu le-a dezvăluit adevărul despre El, cu scopul de a-l trăi și descoperi celorlalte popoare, evreii nu au putut accepta faptul că El nu este exclusivist.

De-a lungul timpului, prin intermediul profeților, Dumnezeu a încercat să corecteze înțelegere greșită a lui Israel cu privire la noțiunea de popor ales. Astfel, prin intermediul profetului Amos, El a pus semnul egalității între evrei, etiopieni, filistenii sau sirieni:

„Nu sunteți voi oare pentru Mine ca și copiii etiopienilor, copii ai lui Israel? – zice Domnul. N-am scos Eu pe Israel din țara Egiptului, ca și pe filistenii din Caftor și pe sirieni din Chir?” (Amos 9:7).

De asemenea, Dumnezeu îl trimite pe profetul Iona la Ninive, una dintre cetățile importante din Imperiul Asirian, dușman al lui Israel, pentru a transmite un mesaj de avertizare, în vederea salvării locuitorilor. Realizând faptul că Dumnezeu nu este exclusivist, Iona a căutat să fugă pentru a nu duce mesajul, conștient fiind că în cazul în care locuitorii îl vor recepta, El va salva cetatea. În urma unei lupte cu Dumnezeu, Iona este convins de faptul că El iubește întreaga omenire, duce mesajul, este martor la pocăința cetății, dar tot nu reușește să accepte acest adevăr.

De-a lungul istoriei creștine, de prea multe ori religiile majoritare nu au reușit să accepte nici ele adevărul despre un Dumnezeu integru, care nu este exclusivist și care respectă liberul arbitru al omului (implicit libertatea de conștiință), chiar dacă poate nu este de acord cu alegerile acestuia. Persecuțiile creștinilor majoritari față de alți creștini ce împărtășeau alte credințe sau chiar față de alte religii au înroșit istoria în Numele lui Dumnezeu, deși Biblia descoperă un alt Dumnezeu.

Iubirea aproapelui

O altă noțiune biblică greșit înțeleasă a fost și cea referitoare la iubirea semenului. Întrebarea „Cine este aproapele meu?” i-a măcinat pe evrei, încercând să găsească un răspuns care să se potrivească înțelegerii lor cu privire la adevărul descoperit de Dumnezeu. Din nefericire, această înțelegere nu avea nicio legătură cu adevărul biblic, fiind mai degrabă teoretică, decât practică.

Unul dintre învățații contemporani cu Domnul Hristos l-a provocat cu întrebarea: „Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?” (Luca 10:25). În loc să-i ofere un răspuns, Mântuitorului i-a verificat cunoștințele teoretice cu care învățatul se mândrea, examenul trecându-l într-o manieră excelentă: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu toată puterea ta și cu tot cugetul tău; și pe aproapele tău ca pe tine însuși.” (Luca 10:27). Apoi, Domnul Hristos l-a îndemnat să treacă la proba practică, acțiune care l-a pus în dificultate pe teoretician: „Și cine este aproapele meu?” (Luca 10:29). Abia acum, Mântuitorul îi oferă răspunsul: aproapele nostru este orice om, indiferent de naționalitate, rasă, culoare sau religie.

Dumnezeu ne-a creat ca ființe sociale nu doar pentru a comunica unii cu alții, ci și pentru a ne putea ajuta unii pe alții, indiferent dacă arătam sau credem diferit. În predica de pe Muntele Fericirilor, Domnul Hristos a corectat înțelegerea greșită cu privire la dragostea față de semenii:

„Ați auzit că s-a zis: «Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău.» Dar Eu vă spun: iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc, ca să fiți fi ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele

Său peste cei răi și peste cei buni și dă ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți. Dacă iubiți numai pe cei ce vă iubesc, ce răsplată mai așteptați? Nu fac așa și vameșii? Și dacă îmbrățișați cu dragoste numai pe frații voștri, ce lucru neobișnuit faceți? Oare păgânii nu fac la fel? Voi fiți, dar, desăvârșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit.” (Matei 5:43-48).

Un Dumnezeu care oferă condiții de trai atât celui care-I este credincios, cât și celui care nu-I este, oferă un model de viațuire întregii omeniri. Un Dumnezeu integru care-l iubește pe păcătos, respectându-i alegerile (inclusiv libertatea de conștiință), dar care nu iubește păcatul este cel mai bun exemplu pentru rasa umană.

Concluzii

Integritatea și libertatea de conștiință din perspectivă biblică ne îndreaptă către explorarea unor noțiuni precum *imago Dei*, popor ales sau iubirea aproapelui. Deși toate fac apel la rațiune, totuși înțelegerea greșită a acestora au dus fie la abuzuri, fie la persecuții sau chiar la moarte. Tocmai de aceea, este necesară aprofundarea acestor subiecte așa cum sunt re-velate în Scriptură, pentru a evita nu doar scenariii negre, dar și acțiuni iraționale.

Toate cele trei noțiuni transmit adevărul că un Dumnezeu integru respectă liberul arbitru al omului creat de El, acesta incluzând libertatea de conștiință, chiar dacă poate să nu fie de acord cu acțiunile (cele care sunt păcat) sau credințele sale (rezultate fie dintr-o înțelegere eronată a Cuvântului Său, fie negarea și respingerea Sa). Omul poate deveni cu adevărat integru prin convertirea sa, ceea ce duce la refacerea chipului lui Dumnezeu în el prin intermediul Mântuitorului. Un astfel de om nu poate să nu respecte libertatea de conștiință a semenilor săi.

Bibliografie selectivă

- ✦ Aquinas, Thomas. 1952. *The Summa Theologica 1*. In Great books of the Western world. Edited by H.R. Maynard. London: William Benton, Vol. 19.
- ✦ Augustine. 1988. *St Augustine: On the Holy Trinity; doctrinal treatises; moral treatises*. In Nicene and Post-Nicene Fathers. Edited by P. Schaff. Grand Rapids: Eerdmans, 3:95-190.

- ✦ Brunner, Emil. 1952. *The Christian doctrine of creation and redemption*. Philadelphia: Westminster Press.
- ✦ Calvin, Jean. 1960. *The institute of the Christian religion*. Edited by J.T. McNeill. Philadelphia: Westminster.
- ✦ Irenaeus. 1953. *Against Heresies*. In *Ante-Nicene Fathers*. Edited by A. Roberts and J. Donaldson. Grand Rapids: Eerdmans, 1:315-567.
- ✦ Philo. 1993. *The works of Philo (New updated edition, complete and unabridged in one volume)*. Peabody: Hendrickson.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe. 2016. "Key aspects of the Freedom of Conscience". In *Jurnalul Libertății de Conștiință - Supliment (Journal for Freedom of Conscience)*. Ioan-Gheorghe Rotaru, Dragoș Mușat (eds.). Les Arcs, France: Editions IARSIC: 30-37.
- ✦ White, Ellen G. 1996. *Patriarhi și profeți*. București: Editura Viață și Sănătate.

Webografie:

- ✦ https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
- ✦ <https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/10-libertatea-de-gandire-de-constiinta-si-de-religie>
- ✦ <https://www.constitutiaromaniei.ro/art-29-libertatea-constiintei/>